

Zabytki na Starówce

Z historią miasta można zapoznać się spacerując Bulwarem Nadwarciańskim. Pierwsze tablice informacyjne znajdziemy na wysokości Zespołu Szkół Centrum Kształcenia Ustawicznego, kolejne przemierzając bulwar w kierunku parku im. Fryderyka Chopina. W międzyczasie mijamy Most Toruński. Historia pokazuje, że układ ulic na Starówce nie zmienił się od setek lat, a więc w miejscu obecnego mostu już dawno temu umiejscowione były wcześniejsze mosty. Były one kilkakrotnie niszczone, ale zawsze przebiegały w tym miejscu.

Na tablicach rozmieszczonych na bulwarze znajdziemy wzmianki o historii Konina, a także zobaczymy miasto na starych pocztówkach.

Na terenie Konina, a głównie w jego starej części znajduje się kilka zabytków, których historii przybliżymy poniżej.

Koniński Słup Drogowy

O każdej porze roku wygląda tak samo interesująco. Czy to przykryty śniegiem czy w pełnym słońcu. Najstarszy słup drogowy w Polsce i jeden z najstarszych w Europie wyznacza połowę drogi między Kruszwicą, a Kaliszem. Słup ma kształt kręgła, mierzy 252 cm, wykonano go z piaskowca. Inskrypcja głosi, że został ufundowany w 1151 roku przez komesa Piotra:

*"Roku od wcielenia Pana naszego 1151
Pokazuje ta wskazówka prawość drogi,
że tu jest środek (drogi) do Kalisza z Kruszwicy.
Kazał ja tutaj ustawić Piotr, komes pałacowy,
I w ten sposób roztropnie przepołożył podróż.
Aby raczył o nim pamiętać każdy podróżnik,
kończąc modlitwą do łaskawego Boga".*

Jedna z hipotez sugeruje podobieństwo pomiędzy konińskim słupem, a tzw. mnichem stojącym dziś w Sobótce na Dolnym Śląsku, uchodzącym za zabytek celtycki.

Ratusz

Ciekawostką architektoniczną jest także koniński ratusz, położony dokładnie pośrodku dawnego rynku łączący dwie zbiegające się ulice. Pierwszy ratusz w

Koninie wzniesiono prawdopodobnie po 1293 roku. Obok niego mieściły się zapewne jatki i kramy. Było to zgodne z ówczesnymi zasadami budowy miast, gdzie wytyczano rynek, który stanowił serce miasta i na którym stawiano najważniejszy, obok kościoła budynek czyli ratusz. Przez wieki koniński ratusz dzielił losy miasta i jego mieszkańców. Wielokrotnie niszczone na skutek najazdów wroga i klęsk, podnoszony był z ruin przez kolejne pokolenia koninian. Spłonął w czasie najazdu krzyżackiego w roku 1331, a w późniejszych wiekach dwukrotnie niszczyli go Szwedzi. Pierwszy raz w czasie potopu szwedzkiego w roku 1656, a drugi podczas wojny północnej w roku 1707. Kolejne zniszczenia wojenne, powtarzające się epidemie i kryzysy gospodarcze doprowadziły miasto w połowie XVIII w. do głębokiego upadku. Miarą zubożenia był fakt, iż przez kilkadziesiąt lat Konin nie miał ratusza. Władze miasta i jego obywatele nie stać było na jego odbudowę. Ostatecznie jednak przed 1784 r. wybudowano nowy ratusz położony w środkowej części rynku. Niestety i ta budowla spłonęła w kolejnym pożarze miasta. Zdecydowano wówczas nie odbudowywać ratusza na rynku, lecz przenieść go na nowe miejsce u zbiegu ulic Królewskiej i Nowej (obecnie 3 Maja i Wiosny Ludów) i w tym właśnie miejscu pomiędzy 1796 a 1803 rokiem wzniesiono obecny ratusz. Jest to dwukondygnacyjny klasycystyczny gmach, wzniesiony na planie trapezu z rozczłonkowaną czterema kolumnami toskańskimi fasadą, na której znajduje się trójkątny fronton z herbem Konina. Nad dachem znajduje się wieża zegarowa wybudowana w 1829 roku na której zainstalowano zegar przeniesiony z klasztoru cysterskiego z Łądu. Na zapleczu ratusza znajduje się budynek dawnych jatek miejskich, wzniesionych w pierwszej połowie XIX wieku na planie podkowy.

Dworek Zofii Urbanowskiej

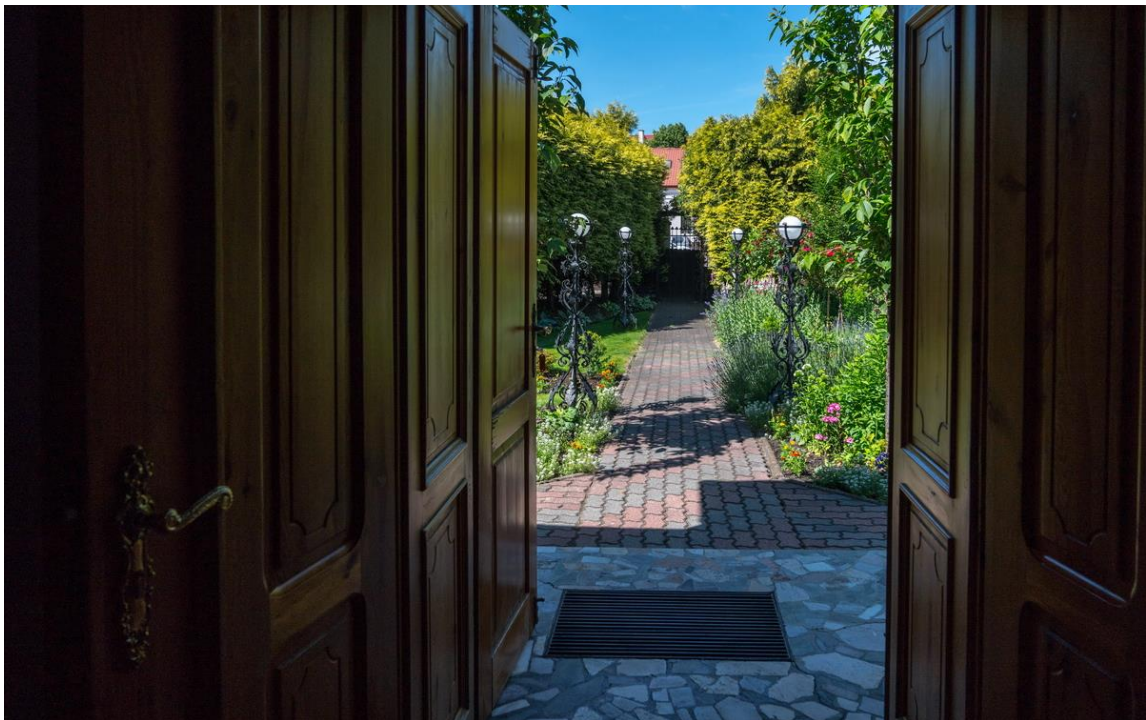
Położony w sercu starówki, niegdyś gęsto otoczony drzewami, z typowym dla tego typu budowli ? gankiem. Dworek w 1865 roku mama konińskiej pisarki Zofii Urbanowskiej kupiła za resztki swojego posagu i zapłaciła za niego 3600 rubli srebrem.

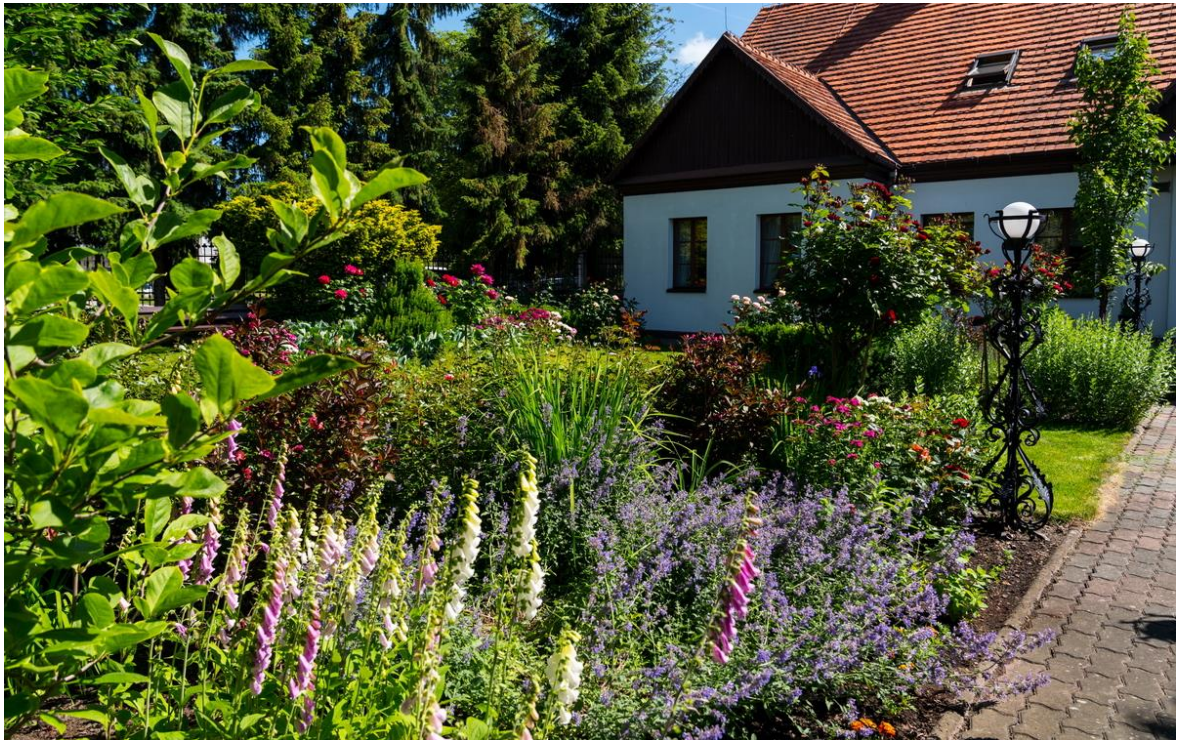
Zofia Urbanowska, publicystka i pisarka, autorka m.in. "Księżniczki", "Róży bez kolców" i "Gucia zaczarowanego", zamieszkała w swojej konińskiej rezydencji po powrocie z Warszawy aż do śmierci w 1939 r.

Pierwotnie drewniany dworek z dużym ogrodem wybudował w 1862 roku inżynier Jan Kowalski, który rok wcześniej kupił od magistratu Konina na wieczyste użytkowanie, parcelę o powierzchni 8646 łokci. XIX wieczny budynek w stylu klasycystycznym, z dwuspadowym dachem, konstrukcji murowano-drewnianej przez lata był przebudowywany, zmieniał swoich właścicieli i funkcje. Mieściła się w nim m.in. ochronka dla dzieci prowadzona przez siostry zakonne, firma prywatna, która gruntownie odnowiła budynek, a obecnie znajduje się tutaj siedziba Urzędu Stanu Cywilnego z bardzo romantyczną Salą Ślubów.

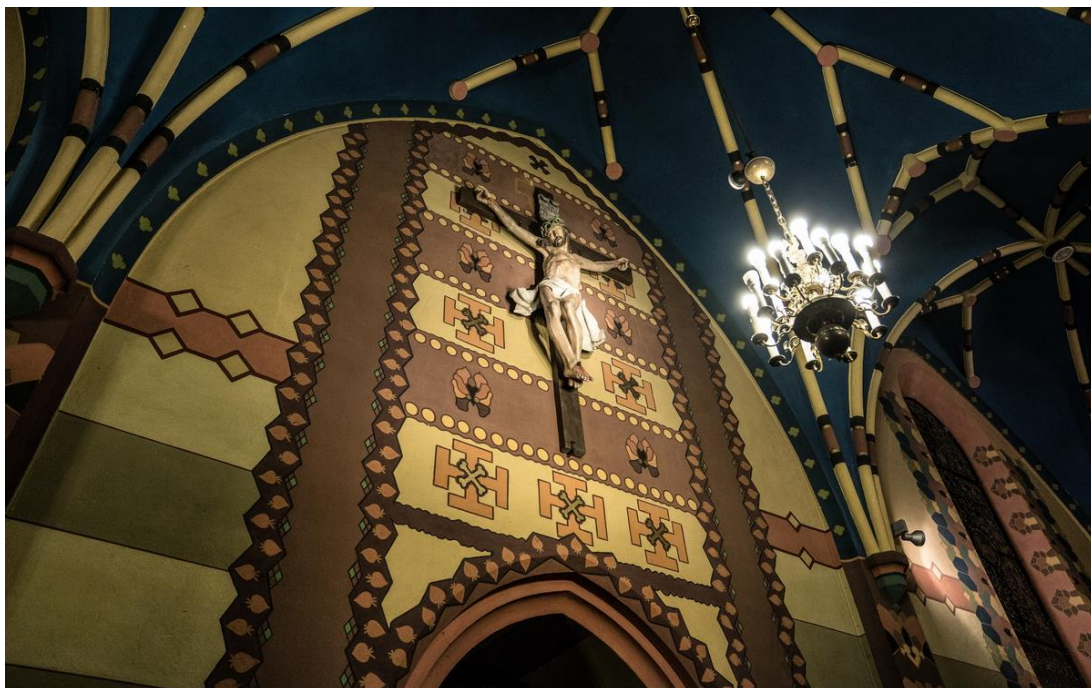

Kościół św. Bartłomieja

Nikt nie wyobraża sobie konińskiej starówki bez tej dumnie prezentującej się w samym centrum starej części miasta budowli – kościoła farnego. To jeden z najstarszych zabytków miasta – kościół p.w. św. Bartłomieja, najprawdopodobniej wzniesiony na przełomie XIV i XV wieku. W kaplicy gotyckiej, powstałej w XV wieku, znajduje się barokowe epitafium starosty konińskiego Krzysztofa Przyjemskiego (zm. 1611). Ołtarz główny jest w stylu neogotyckim, zaś dwa ołtarze boczne są barokowe. W prezbiterium znajduje się wczesnobarokowy nagrobek marszałka koronnego, starosty konińskiego – Stanisława Przyjemskiego. Jedna z najcenniejszych kaplic, ufundowana przez Jana Zemełkę, została dobudowana w 1607 roku. Wewnątrz znajduje się barokowe epitafium z popiersiem jej fundatora i herbem Konina. Ponadto w kościele znajduje się ołtarz rokokowy, późnogotycka rzeźba Matki Bożej z Dzieciątkiem (XVI w.). Obok kościoła wzniesiona na planie krzyża greckiego murowana dzwonnica z 1878 roku. Niezaprzeczalną ciekawostką dotyczącą tego kościoła jest to, że witraże i malowidła w tej budowli wykonał znakomity malarz Eligiusz Niewiadomski.

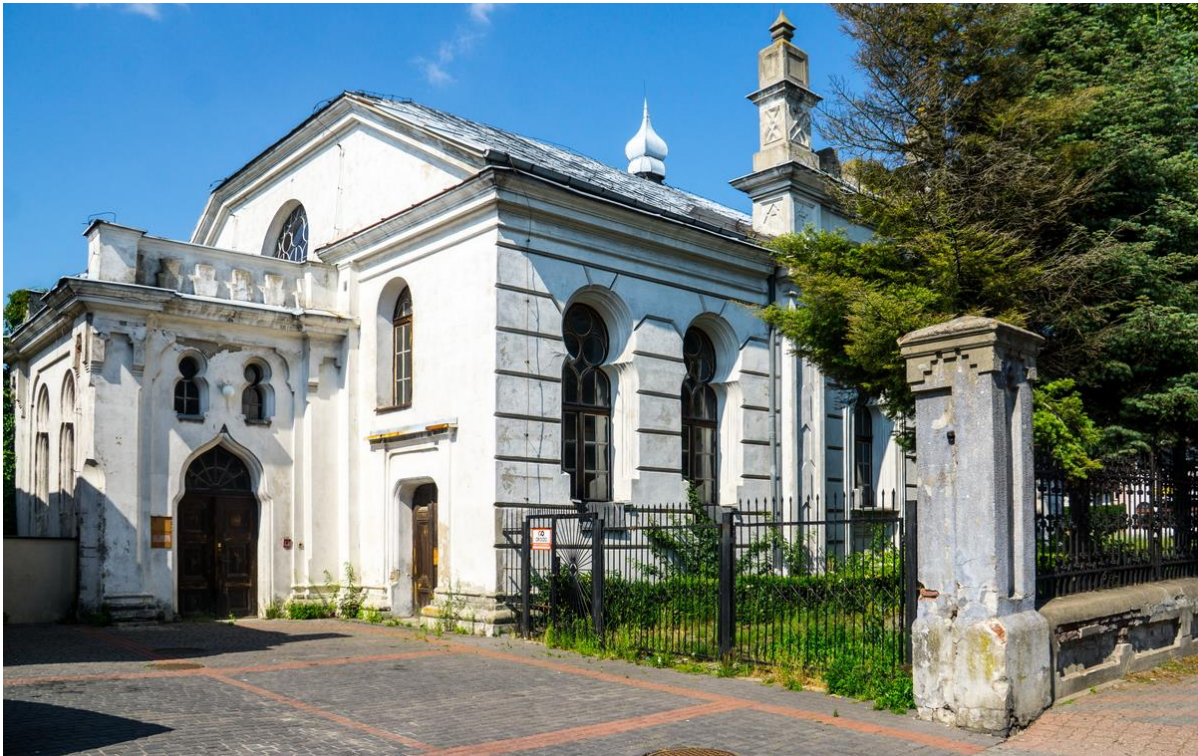

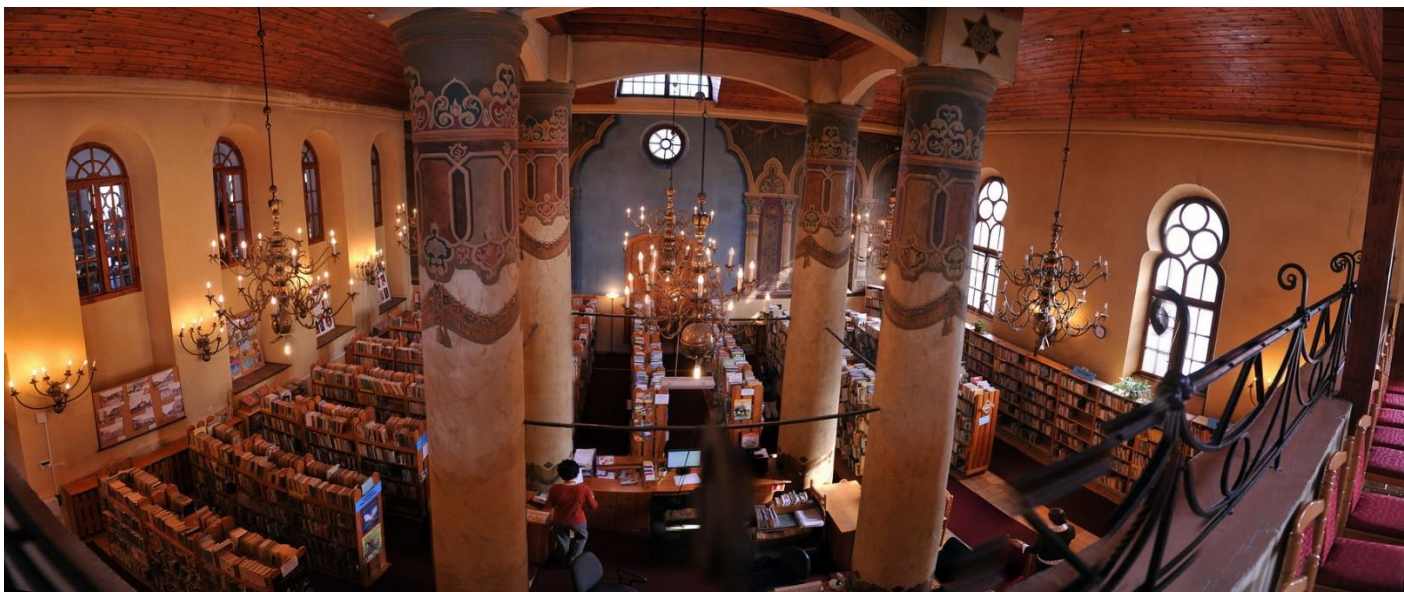

Synagoga

Tuż przy Placu Zamkowym znajduje się budynek bożnicy. Wybudowano go w latach 1825-29. W miejsce poprzedniej drewnianej postawiono okazałą synagogę, powiększając ją w latach osiemdziesiątych XIX wieku o babiniec. Pieniądze na budynek do studiowania talmudu i dom modlitwy zwany Bejtha – midrasz dał bogaty kupiec koniński Zalman Zander. Do pierwotnego budynku w 1883 roku od strony północnej dobudowano dwukondygnacyjny element z przeznaczeniem na salę modlitwy dla kobiet, a w części zachodniej przedsionek. Zespólone budynki połączyły dwa dwuspadowe dachy. Sala główna niegdyś w całości dekorowana, obecnie ma zachowane pierwotne, w części zrekonstruowane malowidła na ścianie wschodniej i na czterech kolumnach. W ścianie wschodniej znajduje się szafa – aron ha-kodesz – w świątyni żydowskiej bardzo ozdobna, zasłaniana tkaniną (parochet) – na przechowywanie rodaków czyli fragmentów Tory. Między kolumnami znajdowała się bima – almemor – miejsce czytania rodaków w czasie modlitwy.

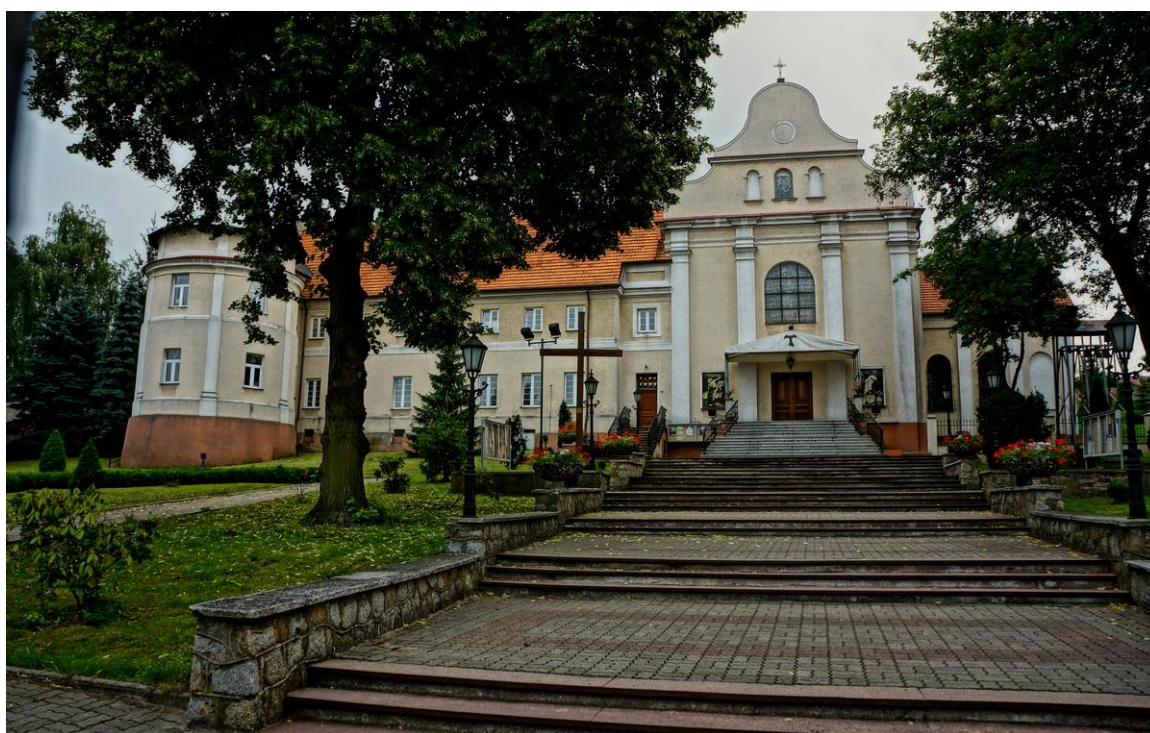
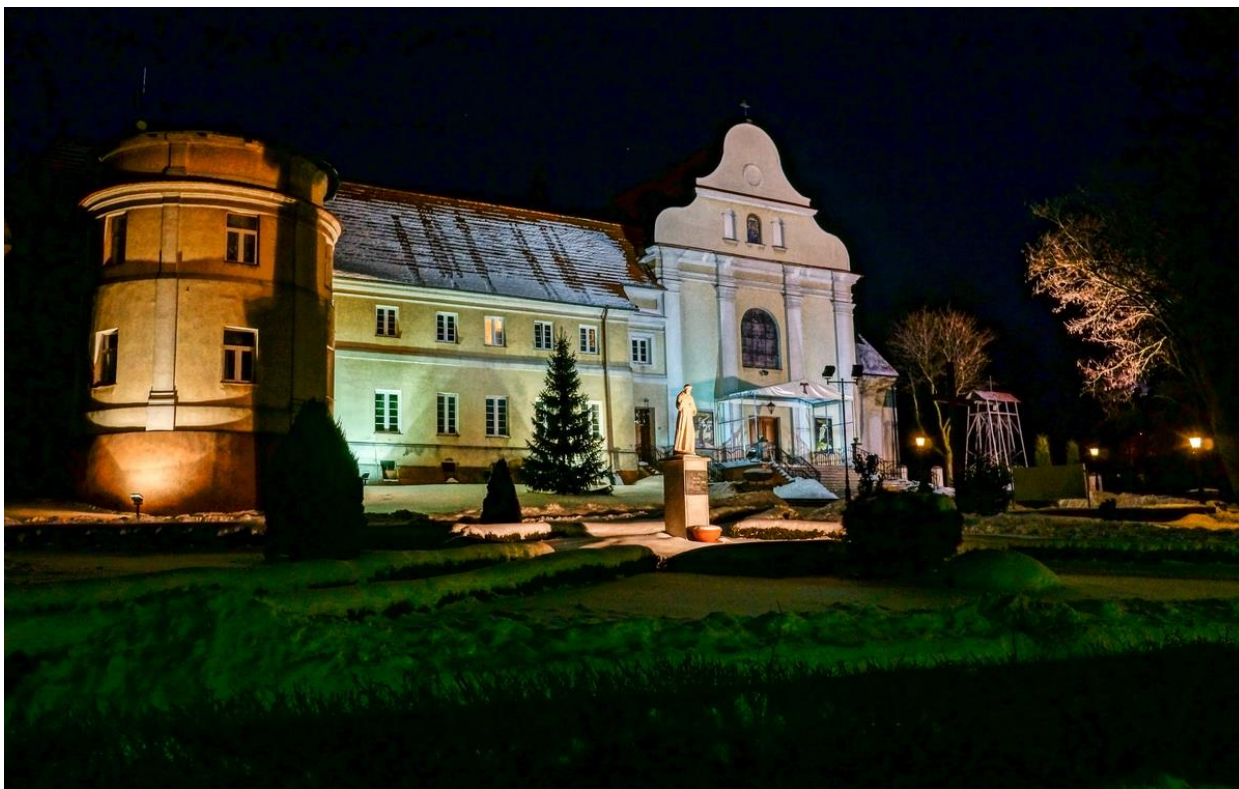
Klasztor o.o. Reformantów

Na skarpie, z dala od gwaru i ulicznego ruchu, otoczony okazałymi drzewami stoi klasztor. Powstał w 1631 roku na gruncie ofiarowanym przez Stefana Modlibowskiego, dziedzica Modlibogowic i Wardzyna. Pierwszy drewniany kościół spłonął w 1661 roku. Z fundacji Teofilii Wiśniowieckiej wzniesiono nową murowaną świątynię. Jest to budowla jednonawowa, utrzymana w formach

późnego baroku, zbudowana na rzucie prostokąta, z takim samym prezbiterium. Od wschodu brat Mateusz Osiecki wzniósł w 1733 roku zespół murowanych budynków klasztornych. Po upadku powstania styczniowego klasztor został zlikwidowany, a jego zabudowania wykorzystano m.in. na potrzeby rosyjskiego garnizonu wojskowego i szpitala. Ciekawostką jest to, że lewy ołtarz boczny w poniedziałki jest zasuwany obrazem przedstawiającym św. Franciszka z Asyżu, ponieważ w poniedziałek w parafiach franciszkańskich w całej Polsce oddaje się cześć temu właśnie świętemu. Natomiast prawy ołtarz boczny, we wtorki jest zasuwany obrazem św. Antoniego, ponieważ we wtorki w parafiach franciszkańskich w całej Polsce oddaje się cześć temu właśnie świętemu.

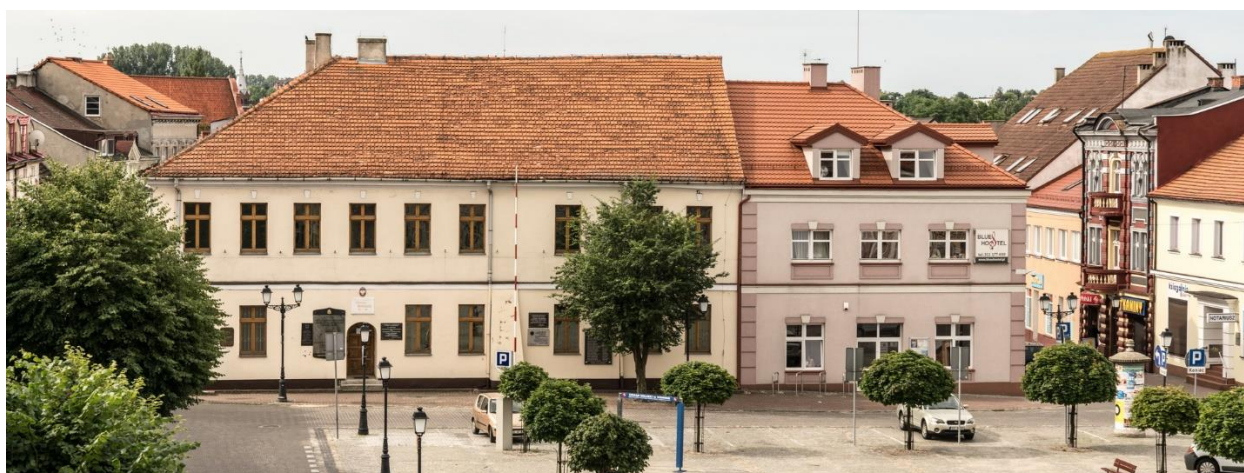
Kamienica Zamełki

Prosta budowla, tak naprawdę niczym nie wyróżniająca się w swojej bryle architektonicznej ale za to nosząca na swych murach ślady bolesnej historii tego miasta – Kamienica Zamełki. Wybudowana w II połowie XVI wieku.

W 1866 r. budynek został przekazany przez ówczesnego właściciela, zacnego obywatela Konina Walentego Modrzejewskiego na potrzeby konińskiej szkoły

średniej. Przed II Wojną Światową mieściło się tam 8-klasowe Męskie Gimnazjum Humanistyczne z łaciną. Po wybuchu II Wojny Światowej i wkroczeniu do Konina hitlerowców, 22.09.1939 r. pod murami Domu Zemełki wykonano egzekucję na dwóch obywatelach Konina: Polaku Aleksandrze Kurowskim i Żydzie i Mordechaju Słodkim. Egzekucja ta miała na zawsze wybić koninianom z głowy wszelki opór przeciwko nowym władzom niemieckim. Ślady po kulach karabinowych są widoczne do dziś. Nad wejściem do budynku znajduje się tablica (1917 r.) poświęcona Tadeuszowi Kościuszce. W 1984 r. odsłonięto tablicę upamiętniającą siedem osób zamordowanych przez niemieckich żołnierzy 11.11.1918 r.

Pisząc o Kamienicy Zemełki nie sposób nie wspomnieć samego Jana Zemełki. Był doktorem medycyny, wybitnym lekarzem, zdolnym finansistą, człowiekiem bardzo zamożnym i jednocześnie dobroczyńcą o wielkim sercu, zapisał się złotymi zgłoskami w historii Konina i Kalisza. Wielokrotny wójt, rajca i burmistrz Kalisza, dobrodziej kolegium mansjonarskiego w Koninie i specjalistycznej biblioteki parafialnej tegoż kolegium. Darczyńca Szpitala Św. Ducha w Koninie i Szpitala Św. Trójcy w Kaliszu. Fundator dwóch najstarszych w Polsce katedr medycznych – anatomii i botaniki lekarskiej Uniwersytetu Krakowskiego (1602r.). Twórca fundacji stypendialnej dla synów mieszczan z Konina, Koła i Kalisza na Uniwersytecie w Krakowie. Zmarł bezpotomnie 27.12.1607 r. Jego ciało spoczęło w rodzinnym Koninie w podziemiach kaplicy Św. Jana Chrzyciela, przyległej do kościoła farnego. Jan Zemełka ufundował kaplicę przy kościele farnym. Jest ona zaliczana do wspanialszych budowli kopułowych w Wielkopolsce.

Pałac Reymonda

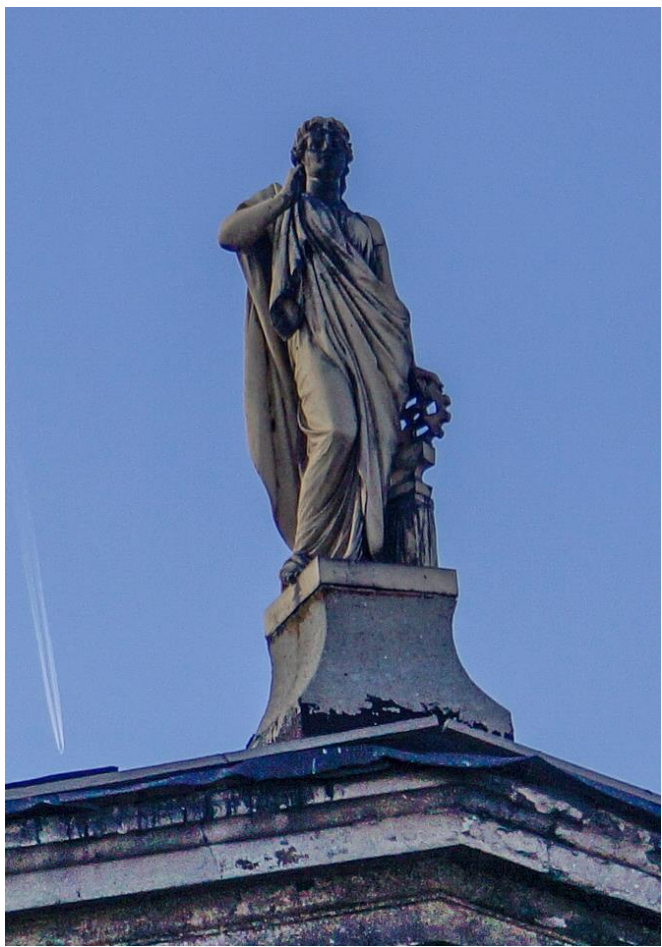
Budowla wzniesiona po 1880 r. przez Edwarda Reymonda (1842-1895), urodzonego w Ozorkowie syna obywatela Szwajcarii. Założyciela i właściciela największej w okolicy przed I wojną światową fabryki narzędzi i maszyn rolniczych oraz odlewni żeliwa. Wzniesiony w stylu eklektycznym, posiada od strony południowej wysunięty portyk wsparty na kolumnach, zwieńczony trójkątnym tympanonem, nad którym umieszczono szczyt z rzeźbami aniołów

z napisem „Praca jest źródłem powodzenia”. Częściowa zachowała się również kuta krata ogrodzenia.

Do 1907 r. dom mieszkalny i zabudowania fabryki nie znajdowały się w granicach miasta, a właściciele nie byli formalnie mieszkańcami Konina. Zabudowany obszar na zachód od obecnej ulicy Wojska Polskiego był wcześniej odrębną miejscowością o nazwie Grobla Czarnkowska, wchodzącą w skład gromady Czarnków w ówczesnej gminie Gosławice.

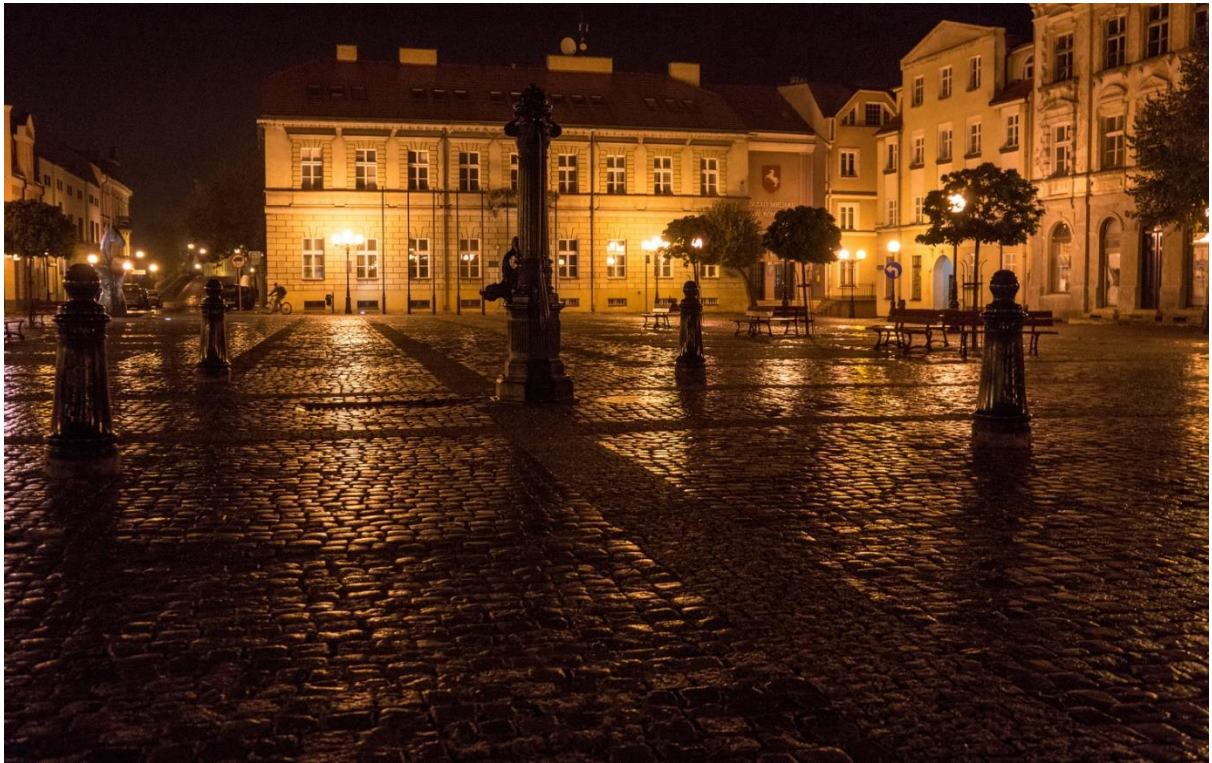
Starostwo

Wzniesiony ok. 1828 r. budynek, będący do 1975 r. siedzibą władz powiatowych, a później miejskich. Początkowo znajdowało się tutaj *Biuro Komisarza Obwodu Konińskiego*, a od 1837 r. *Biuro Naczelnika Powiatu Konińskiego*. Później *Koniński Zarząd Powiatowy* i *Cesarski Niemiecki Zarząd Cywilny w Koninie*. Po odzyskaniu niepodległości stał się siedzibą *Starostwa Powiatowego w Koninie* i z czasem przyjęło się określać budynek mianem „Starostwa”. Pierwotnie został wzniesiony w stylu klasycystycznym na planie prostokąta. Zewnętrzną klatkę schodową od strony północnej wzniesiono w trakcie przebudowy w 2. poł. XIX w.

W pierwszych latach XX w. z tyłu budynku wzniesiono cerkiew pułkową, która została ostatecznie rozebrana w 1925 r.

Przed powstaniem styczniowym 1863 r. pomieszczenia biurowe znajdowały się jedynie na parterze. Piętro mieściło mieszkanie komisarza obwodu /naczelnika powiatu, a obok istniały jeszcze dwa budynki gospodarcze mieszczące m.in. stajnię, wozownię, kuchnię i pralnię oraz mieszkanie dla kucharza i lokaja.

Kościół św. Ducha

Przy opisie tego kościoła można by rzec, że wszystkie drogi prowadzą właśnie do niego. U wejścia do kościoła ewangelicko-augsburskiego św. Ducha w Koninie zbiega się bowiem kilka ulic miasta. Położony na niewielkim wzniesieniu dumnie świadczy o wielokulturowej historii Konina. Pierwszy zbudowany został w 1422 roku. Obecny kościół murowany, który znajduje się nieco bardziej na południe od poprzedniej, drewnianej świątyni powstał w latach 1853 – 54. Wieżę nadbudowano w 1872 roku. Jego obecny wygląd w stylu neoromanizmu nadreńskiego nadano mu w czasie renowacji w latach 1906 – 09.

Skromne, minimalistyczne wnętrze jednoprzestrzenne, utrzymane jest w tonacji bieli. Bardzo oryginalnym rozwiązaniem jest strop złożony z półokrągłych odcinków bali, które dzielą go na 15 kwadratowych pól wypełnionych półsferycznymi czaszami (konstrukcja z metalowych prętów obrzucona gipsem). W prezbiterium znajduje się piękny, drewniany neoromański ołtarz z obrazem Chrystusa nauczającego oraz utrzymana w podobnym stylu ambona. Przy kościele znajduje się zabytkowa pastorówka z 1840 r.

